

Jaar **2015**
Afdeling **1**
Nummer *****
Publicatiedatum *****
Agendapunt *****
Datum initiatiefvoorstel **10-03-2015**

Onderwerp

Initiatiefvoorstel ter instemming van de raadsleden de heer Rutger Groot Wassink en de heer Jorrit Nuijens (GroenLinks) van 10-03-2015, getiteld: 'Naar socialere bijstand in Amsterdam' en kennisnemen van de bestuurlijke reactie

Met dit initiatiefvoorstel stel ik u voor het volgende besluit te nemen:

Tekst van openbare
besluiten wordt
gepubliceerd

De gemeenteraad van Amsterdam

Gezien het initiatiefvoorstel van de raadsleden de heer Groot Wassink en de heer Jorrit Nuijens van 10-03-2015, getiteld: 'Naar socialere bijstand in Amsterdam',

Mede gezien de bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel;

besluit:

- I. in te stemmen met genoemd initiatiefvoorstel;
- II. het college van burgemeester en wethouders op te dragen:
 1. De wethouder Werk en Inkomen te verzoeken om namens het College van BenW een visie op te stellen over nut en noodzaak van het toepassen van repressie, dwang en sancties in de bijstand, en de mate waarin dit leidt tot het daadwerkelijk vergroten van de kansen op arbeid, dan wel de mate van maatschappelijke participatie;
 2. De wethouder Werk en Inkomen te verzoeken om zo spoedig mogelijk vorm te geven aan een pilotvoorstel dat Amsterdamse bijstandsgerechtigden geheel vrijstelt van repressieve en verplichtende maatregelen en ze de mogelijkheid biedt om bijverdiensten naast hun uitkering te houden buiten de kaders van de huidige regelgeving;
 3. De wethouder Werk en Inkomen te verzoeken om, namens het College van BenW bij Staatssecretaris Klijnsma te bepleiten dat zij conform artikel 83 van de Participatiewet een Algemene Maatregel van Bestuur neemt dat alle Nederlandse Gemeentes de ruimte biedt tot experimenteren met een nieuw bijstandsregime zonder verplichtingen,
 4. De wethouder Werk en Inkomen te verzoeken om zich in zijn rol als voorzitter van de de Commissie Werk en Inkomen van de Vereniging Nederlandse Gemeentes in te spannen voor de experimentruimte zoals beschreven onder 3;
- III. kennis te nemen van de bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel.

Wettelijke grondslag

Gemeentewet art. 147a, lid 1

Initiatiefvoorstel

Inleiding

“Werklozen zijn luie mensen die niet willen werken. Alleen door hen op te jagen en (vaak vernederende en onzinnige) verplichtingen op te leggen, krijg je mensen aan het werk.” Dat is het wantrouwige mensbeeld, waarop de onlangs ingevoerde Participatiewet is gebaseerd. Het is een mensbeeld dat GroenLinks niet deelt.

Decennia hebben we gewerkt aan het opbouwen van een sociaal vangnet. Maar het collectieve gevoel van solidariteit is omgeslagen in wantrouwen. Het bieden van een bestaansminimum wordt steeds meer gezien als liefdadigheid. En de jarenlange tendens naar strengere regels en fraudebestrijding in de bijstand bereikt met de nieuwe bijstandsregels een ongemakkelijk dieptepunt.

De Participatiewet legt nog meer dan de oude wetgeving de nadruk op dwang om mensen aan het werk te krijgen. Dit is schadelijk voor bijstandsgerechtigden, werkt contraproductief in het zoeken van werk en leidt tot toenemende bureaucratistische lasten en verspilling van publiek geld.

Het leidt ook tot een participatie-paradox: het kabinet heeft de mond vol van participatie, maar mensen in de bijstand worden beboet en gekort als ze iets voor een ander doen. Van oppassen op je kleinkinderen heeft de Staatssecretaris inmiddels gezegd dat het moet kunnen. Maar ook stofzuigen voor je tante of mantelzorgen voor je buurvrouw kan gezien worden als ‘op geld waardeerbare arbeid’. Welkom in de participatiesamenleving.

Maatschappelijk debat: nieuwe vormen van sociale zekerheid

GroenLinks heeft een positiever mensbeeld dan het wantrouwige beeld in de Participatiewet. Verreweg de mensen willen bijdragen aan de samenleving: door te werken, te zorgen, of vrijwilligerswerk te doen.

De maatschappelijke discussie over het basisinkomen laat zien dat mensen snakken naar een versimpelde vorm van sociale zekerheid waarin de relatie tussen inkomen en ‘renderende’ arbeid lossen wordt, of zelfs losgelaten wordt. Een basisinkomen biedt bestaanszekerheid en daarmee de vrijheid om ook niet economische renderende activiteiten te ontplooiën zoals zorgtaken en vrijwilligerswerk of nog niet economisch renderend ondernemerschap. Het basisinkomen maakt zo ook de stap naar werk makkelijker. De versimpelde vorm van sociale zekerheid is bovendien toegankelijker, vermindert de bureaucratie en bespaart zo kosten.

De strengere controles van de Participatiewet en de uitgebreidere verplichtingen om mensen naar renderende arbeid te dirigeren staan haaks op de argumenten voor een basisinkomen. Maar economische ontwikkelingen zoals het verdwijnen van arbeidsuren door automatisering en globalisering geven wel degelijk aanleiding geven tot nadenken over het grondig herzien van de relatie tussen renderende arbeid en inkomen. GroenLinks vindt de argumenten voor een basisinkomen op zijn minst interessant om verder te onderzoeken.

De bijstandswet werkt niet

Amsterdam telt ongeveer 45000 bijstandsgerechtigden. En de gemeente heeft wel 42 verschillende trajecten en projecten om die mensen weer aan het werk te krijgen. Sommigen zijn succesvol, anderen niet. Wij durven de stelling aan dat het idee dat mensen opgejaagd en gestraft moeten worden om aan het werk te komen, niet werkt. Mensen met een bijstandsuitkering die zinvol vrijwilligerswerk doen, worden verplicht naar een collectieve werktraining gestuurd; werkzoekenden worden verplicht tot een tegenprestatie, alsof een uitkering geen recht is maar een gunst, wat geen goed doet voor het zelfvertrouwen.

En alsof dat allemaal nog niet genoeg is, is een kleine administratieve fout reden om gelijk een boete op te leggen of de uitkering te korten, vaak met gevolg dat mensen verder in de problemen of schulden komen. En waarom? Want aan het eind van het liedje hebben mensen nog steeds geen werk omdat er gewoon weg te weinig banen zijn, maar voelen mensen zich wel gekleineerd en gedemotiveerd. Ook de samenleving schiet daar niets mee op.

De controle, verantwoordings- en repressiecarrousel in de bijstand zijn bovendien peperduur. Als het Amsterdamse College de verplichte tegenprestatie in de bijstand volledig zou hebben ingevoerd, zou dit leiden tot een enorme nieuwe ambtelijke moloch, om alles te registreren, implementeren en controleren. Alleen al in Amsterdam zou dit naar schatting van het College zelf minimaal 9 miljoen euro per jaar kosten¹. De indirecte kosten zijn wellicht nog hoger. Volgens de VNG en Divosa kan het opjaag en sanctiebeleid leiden tot verhoging van schulden bij werkzoekenden en tot een groter beroep op andere gemeentelijke vangnetten zoals de bijzondere bijstand, schuldhulpverlening en op ondersteuning van de voedselbanken en de maatschappelijke opvang.

Uit meerdere onderzoeken, en vele schrijvende praktijkvoorbeelden blijkt ontegenzeggelijk: het opvoeren van de druk op bijstandsgerechtigden werkt niet², en heeft zelfs vaak averechtse gevolgen³. Ook uit enquêtes⁴ onder beleidsmedewerkers, klantmanagers en leidinggevenden van sociale diensten blijkt dat repressie en dwang nauwelijks effect hebben. De helft van de geënquêteerden kan zich daarnaast goed voorstellen dat het opjaagbeleid tot wanhoop leidt⁵.

1 Gemeente Amsterdam, Keuzedocument Maatregelen WWB, par. 8.4., 24 Juni 2014

2 Koen, J., van Vianen, A., van Hooft, E. en U.C. Klehe (2014) Onderzoek Effectiviteit inzet re-integratie instrumenten, Universiteit van Amsterdam, http://zoeken.amsterdam.raadsinformatie.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=222909/type=pdf/UvA-onderzoek_effectiviteit_inzet_re-integratie-instrumenten__augustus_2014_.pdf

3 Bolhaar, J., Ketel, N. en B. van der Klaauw (2014) Onderzoek naar effectiviteit inzet re-integratieinstrumenten DWI, Vrije Universiteit http://zoeken.amsterdam.raadsinformatie.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=222910/type=pdf/VU-onderzoek_naar_effectiviteit_inzet_re-integratieinstrumenten_DWI_-_Aanvulling_eindrapport_resultaten_tot_____n_jaar_na_aanvraag_juli_2014_.pdf

4 Resultaten Enquête Sociale Dienst (2015) De Monitor & Binnenlandsbestuur, <http://cmsawt.ncrv.nl/data/files/data/files/images/Resultaten%20onderzoek%20sociale%20dienst.pdf>

5 "Regels bijstand Onwerkbaar" - Binnenlands Bestuur 19 januari 2015, <http://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/regels-bijstand-onwerkbaar.9459289.lynxk>

Ander beleid in Amsterdam

Onder de Participatiewet vallen straks ook mensen met een arbeidshandicap. De gemeente krijgt echter te weinig middelen om deze mensen goed te begeleiden naar de arbeidsmarkt. Als de gemeente bijstandsgerechtigden vrij kan stellen van de dure controle-, verantwoordings- en repressiecarrousel, scheelt dat geld. Dat kan Amsterdam dan gebruiken om mensen die dat nodig hebben zo veel mogelijk te ondersteunen richting en te begeleiden op de arbeidsmarkt.

De Wethouder Werk en Inkomen probeert in Amsterdam de scherpste randjes van de Participatiewet af te vijlen. Maar wat GroenLinks Amsterdam betreft zouden we veel verder moeten gaan in het bestrijden van doorgeslagen controledwang en marginalisering van mensen met een bijstandsuitkering. De gemeentes zijn verantwoordelijk voor de Participatiewet, niet het Rijk. Amsterdam moet dan ook de ruimte claimen om de wet uit te voeren op de manier die zij het meest wenselijk en effectief acht. Wij willen dan ook dat Amsterdam kiest voor een andere aanpak.

Het bijstandsbeleid moet worden afgestemd op de mensen met een uitkering die aan het werk willen, die de regie op hun eigen leven terug willen pakken, en niet op het kleine deel dat niet wil. Wij willen een beleid dat uitgaat van vertrouwen zodat mensen weer gaan geloven in hun eigen kunnen en initiatief.

Amsterdam moet daarom kiezen voor een aanpak gebaseerd op ruimte voor ontplooiing, in plaats van repressie en controledrift. Mensen moeten zelf kunnen aangeven welke scholing, leerwerktraject of begeleiding voor hen nuttig is bij de zoektocht naar een baan. Daarnaast willen wij dat in plaats van dat elke verdiende euro wordt verrekend met de uitkering, tijdelijk werk of werk voor een beperkt aantal uren per week lonend worden. Juist dit soort banen zijn een goede opstap uit de uitkering. Nu nemen mensen kortdurend werk niet aan, omdat je daarmee je uitkering (deels) verliest. Zzp'ers die tijdelijk te weinig verdienen, moeten vaak hun hele bedrijf opdoeken voor ze weer een uitkering krijgen. Wij willen af van dit soort perverse prikkels.

GroenLinks wil dat de Wethouder Werk en Inkomen spoedig met een voorstel komt, waarin alle verplichtingen, repressie, sancties en tegenprestaties voor deelnemende Amsterdamse bijstandsgerechtigden worden geschrapt, en waarin mensen wordt toegestaan om het geld dat ze naast hun uitkering verdienen tot een bepaalde grens, volledig te houden⁶.

GroenLinks stelt daarom voor dat het College een pilot begint, die er ongeveer als volgt uit zou moeten zien:

- Deelname aan de pilot is vrijwillig: bijstandsgerechtigden kunnen kiezen of ze eraan mee willen doen of niet.
- Alle verplichtingen die de bijstand met zich meebrengt worden afgeschaft voor deelnemers van de pilot.
- De bijverdiencapaciteit wordt voor de deelnemers aan de bijstand fors verruimd: mensen mogen tot een bepaalde grens alle bijverdiensten houden.
- Als het college dat nodig acht zouden mensen als onderdeel van de pilot

⁶ Deze grens kan later bepaald worden, maar moet in elk geval aanzienlijk ruimer zijn dan de huidige grens..

Initiatiefvoorstel

bijvoorbeeld af kunnen zien van aanvullende regelingen.

Besluit:

1. De wethouder Werk en Inkomen te verzoeken om namens het College van BenW een visie op te stellen over nut en noodzaak van het toepassen van repressie, dwang en sancties in de bijstand, en de mate waarin dit leidt tot het daadwerkelijk vergroten van de kansen op arbeid, dan wel de mate van maatschappelijke participatie;
2. De wethouder Werk en Inkomen te verzoeken om zo spoedig mogelijk vorm te geven aan een pilotvoorstel dat Amsterdamse bijstandsgerechtigden geheel vrijstelt van repressieve en verplichtende maatregelen en ze de mogelijkheid biedt om bijverdiensten naast hun uitkering te houden buiten de kaders van de huidige regelgeving;
3. De wethouder Werk en Inkomen te verzoeken om, namens het College van BenW bij Staatssecretaris Klijnsma te bepleiten dat zij conform artikel 83 van de Participatiewet een Algemene Maatregel van Bestuur neemt dat alle Nederlandse Gemeentes de ruimte biedt tot experimenteren met een nieuw bijstandsregime zonder verplichtingen,
4. De wethouder Werk en Inkomen te verzoeken om zich in zijn rol als voorzitter van de de Commissie Werk en Inkomen van de Vereniging Nederlandse Gemeentes in te spannen voor de experimentruimte zoals beschreven onder 3.

De leden van de gemeenteraad van Amsterdam

B.R. Groot Wassink en J.W. Nuijens
